

ÜNİVERSİTEDE ÖĞRENİM GÖREN BİREYLERİN SERBEST ZAMAN ENGELLERİ İLE KOLAYLAŞTIRICILARI ARASINDAKİ İLİŞKİ*

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE LEISURE TIME CONSTRAINTS AND FACILITATORS OF UNIVERSITY STUDENTS

Anıl SİYAHTAŞ

İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0001-6477-7298

Arş. Gör. Ataman TÜKENMEZ

İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği, İstanbul / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0003-0405-7023

Arş. Gör. Mehmet HOCAOĞLU

İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği, İstanbul / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-1569-1241

Prof. Dr. Bilge DONUK

İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği, İstanbul / TÜRKİYE, ORCID: 0000-0002-7393-4432

ÖZET

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin farklı değişkenlere göre serbest zaman engelleri ve kolaylaştırıcıları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören, 103 “Kadın” ve 117 “Erkek” olmak üzere toplam 220 öğrenci gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; Kim ve ark. (2011) tarafından geliştirilen ve Gürbüz ve ark. (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan “Serbest Zaman Kolaylaştırıcıları Ölçeği (SZKÖ)” ile Alexandris ve Carroll (1997) tarafından geliştirilen ve Gürbüz ve ark. (2012) tarafından Türkçeye uyarlanan “Boş Zaman Engelleri Ölçeği (BZEÖ)” kullanılmıştır. Araştırma bulgularında, MANOVA test sonuçlarında “cinsiyet”, “yaş” ve “aylık gelir” değişkenlerine göre SZKÖ toplam puanları ile katılımcıların “Refah Durumuna” göre BZEÖ’nin toplam puanlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0,05$). İki ölçek arasındaki ilişkiyi tespit etmek için yapılan Pearson korelasyon testine göre SZKÖ ve BZEÖ arasında düşük ve pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine göre serbest zamanda engel düzeyi arttıkça serbest zamanda kolaylaştırıcılarında arttığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Serbest zaman, Serbest zaman engelleri, Serbest zaman kolaylaştırıcıları

* Bu çalışma 5. Uluslararası Spor Bilimleri Turizm ve Rekreasyon Öğrenci Kongresi’nde sunulmuştur.

ABSTRACT

The purpose of the study is to determine the relationship between the constraints and facilitators of leisure time of university students according to different variables. The study group of there search consists of 103 "Female" and 117 "Male"; a total of 220 volunteer students who receive education at Istanbul University, Faculty of Sport Sciences. "Leisure Facilitator Scale (LFS)", which was developed by Kim et al. (2010) and was adapted to Turkish by Gürbiz et al. (2015) and "Leisure Constraints Scale (LCS)", which was developed by Alexandris and Carroll (1997) and was adapted to Turkish by Gürbüz et al. (2012) were used as data collection instruments. In the findings of there search, according to the results of MANOVA, significant differences were found between participants' total scores of the LCS in terms of "gender" "age" and "monthly income" variables to get her with participants' total scores of the LFS in terms of "Welfare Status" variable ($p<0,05$). According to the Pearson correlation test that was conducted to determine the relationship between the two scales, a weak and positive correlation was found between LCS and LFS. According to the demographic characteristics of the participants, it was found that as the leisure constraint level increases, the levels of facilitators also increase.

Keywords: Leisure time, Leisure time constraints, Leisure time facilitators

1. GİRİŞ

Zaman, insanların yeryüzünde sahip olduğu şüphesiz en kıymetli kaynaktır. Fakat bu eşsiz kaynak insanlar tarafından aynı eşitlikte kullanılmadığı da gerçektir. Zamanın eşsiz bir kaynak olduğu konusunda yönetim danışmanı Drucker şöyle ifade etmektedir: Diğer önemli kaynaklardan biri olan para aslında oldukça bol bulunan bir unsurdur. Ekonomik büyümeye ve faaliyete sınır koyan unsurun, sermayenin arzından çok talep olduğu genel kabul görmektedir. Diğer sınırlayıcı kaynak olan insanlar ise, aralarında nitelikli olanı az olmakla birlikte, kiralanabilir bir unsurdur. Ancak, kimse daha fazla zamanı ne kiralayabilmekte ne de kiraya verebilmektedir (Drucker, 1994:37-38 akt; Akatay, 2013).

Literatüre bakıldığında zaman kavramı birçok kez tanımlanmıştır. Zaman, başı ve sonu olmayan bir akıştır. Bir işin, bir oluşun içinde bulunduğu soyut süredir (Üstünova, 2005).

Newton'a göre "zaman tek yönde durmaksızın akar". Einstein'a göre ise, "zamanolayları oluşuna göre sıralayan ve olaylara anlam veren bir boyuttur" (Boslough, 1990: 15 akt; Güçlü, 2001).

Zaman bireyler için önemli bir kaynak olduğu kesindir ve bireyler bu kaynağı anlamlı, planlı bir şekilde kullandığında hayatını idame ettirecek zamanlar için ayırdığı zaman azalmaktadır. Bu da bireyin sahip olduğu serbest zamanın artmasına sebep olmaktadır (Çelik, 2011). Mieczkowski (1990) ve Önder (2003) serbest zamanı; dıştan gelen zorlamalara bağlı kalmadan bireysel, eğlenme, hoşnutluk, mutluluk duygusu uyandıran, herhangi bir ücretin alınmadığı, kendi kendine olan, tatmin edici deneyimlerin yaşandığı zaman aralığı olarak kabul edildiğini belirtmektedir (Lapa ve Ark. , 2016).

Bireyin çok özel alanı olarak tanımlanan serbest zamanın, çeşitli fonksiyonlarıyla bireylerin yaşamlarına farklı anlamlar kazandırmaktadır. Serbest zaman kimi bireylere yaşamlarında yoğun çalışma dönemlerinde dinlenme fırsatı verir. Sanayi devriminde serbest zaman bireylerin yorulan vücutlarını dinlendirerek tekrar çalışmaya hazır duruma getirme fonksiyonu olarak değerlendirilirdi (Mutlu, 2008). Serbest zaman bireylere dinlenme fırsatı verirken kimi bireylerin yaşamlarını renklendirmesini, eğlenerek zamanı güzel bir şekilde geçirmesini sağlar. Dolayısıyla serbest zamanın eğlenme fonksiyonu da bireylerin serbest zamanlarındaki bu isteklere cevap verir, can sıkıntısını yok eder ve rahatlatır (Lakot, 2015).

Gelişmiş ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler vatandaşlarına serbest zaman hakkını tanımaktadır. Gelişmiş ülkelerin vatandaşlarına tanıdıkları serbest zaman hakkını savunup ve genişleterek devam ettirmesi ülkenin önemli politikaları arasındadır (Üstün ve Kalkavan, 2013; akt; Lakot, 2015). Her vatandaşın sahip olduğu serbest zaman hakkı ile ilgili Birleşmiş Milletler Genel Kurulu da 10 Aralık 1948 yılında yayımladığı "İnsan Hakları Bildirgesi'nin" 24. Maddesinde ilan etmiştir. "Herkesin dinlenmeye, eğlenmeye, özellikle çalışma süresinin makul ölçüde sınırlandırılmasına ve belirli dönemlerde ücretli izne çıkmaya hakkı vardır." (24. Madde).

Günümüzde serbest zaman faaliyetleri bireyler için önemli bir duruma gelmiş ve bireyler için bir yaşam tarzı oluşturmuştur. Bu noktada değinilmesi gerekir ki, en fazla serbest zamana sahip olduğu düşünülen üniversite öğrencilerinin, üniversite yaşamı süresince geleceklerini güçlü bir şekilde şekillendirmeleri, sağlıklı bir şekilde sürdürmeleri için serbest zamanı değerlendirme kültürlerini kazanmaları çok önemlidir. (Ağaoğlu ve Eker, 2006).

Bireylerin serbest zaman etkinliklerine katılımını etkileyen birçok faktör vardır. Serbest zaman engelleri birçok araştırmacı tarafından tanımlanmış ve tüm tanımlar aynı ortak noktada buluşmuşlardır. Engel; bireylerin serbest zaman fonksiyonlarından faydalanmasını ve serbest zamanlarına katılımını engelleyen veya kısıtlayan birey tarafından algılanan faktörlerdir (Karaca, 2015).Konuyla ilgili literatürde engellerin kategori çeşitleri olmuştur. Engeller, içsel ve dışsal olarak ikiye ayırmışlardır. Engeller; zaman ve para eksikliği, coğrafi mesafe, imkân olmaması gibi sebepler dışsal engeller, kişisel kapasite, yetenek, bilgi ve ilgi alanları gibi sebepler ise içsel engeller olarak sıralanabilir (Alexandris ve Carroll, 1997; Çelik, 2011).

Raymore (2002) serbest zaman faaliyetlerine katılım/katılmama durumunu açıklamak için sadece “engellerin” belirlenmesinin sınırlı bir yaklaşım olduğunu ve serbest zaman faaliyetlerindeki katılımı hem “engellerin” hem de “kolaylaştırıcıların” rol oynadığını savunmaktadır. Raymore,(2002), Crawford ve Godbey (1987) tarafından kullanılan serbest zaman engellerini teorisi kullanarak serbest zaman kolaylaştırıcıları kategorize etmiştir. Bu kapsamda bireysel kolaylaştırıcılar, bireylerarası kolaylaştırıcılar ve yapısal kolaylaştırıcılar gibi üç açıdan inceleyerek daha iyi bir bakış açısı sağlamayı amaç edinmiştir (Raymore, 2002; Swinton ve ark, 2008 akt; Sarol, 2017). Bireylerin serbest zaman aktivitelerine katılım durumlarını açıklamaya çalışan serbest zaman engellerinin aslında “kolaylaştırıcı” faktörlerle ilişkili olduğu, bu faktörlerinde bilinmesinin bireyin serbest zamana katılım gösterip göstermemesi konusunda önemlidir (Gürbüz ve ark., 2015).

Bu bilgiler ışığında çalışmanın amacı üniversitede öğrenim gören bireylerin serbest zaman engelleri ile kolaylaştırıcıları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve aktivitelerine katılımını engelleyen ve kolaylaştıran faktörlerin belirlenmesi için çeşitli demografik değişkenler açısından karşılaştırılmasıdır.

2. GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma sosyal bilimler alanında kullanılan nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmış, verilerin toplanma şekline göre ise anket çalışması yapılmıştır.

2.1. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi’nde öğrenim gören olasılık dışı amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiş 117 “Erkek”, 103 “Kadın” olmak üzere toplam 220 üniversite öğrenci çalışmaya gönüllü olarak katılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Katılımcıların cinsiyet, yaş, aylık gelir, sahip oldukları haftalık serbest zaman süreleri gibi değişkenleri belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanan sorulardan oluşan kişisel bilgi formunun yanı sıra ‘Boş Zaman Engelleri Ölçeği’ (BZEÖ) ile ‘Serbest Zaman Kolaylaştırıcıları Ölçeği’ (SZKÖ) kullanılmıştır.

2.2.1. Boş Zaman Engeller Ölçeği (BZEÖ)

Veri toplama aracı olarak Alexandris ve Carroll (1997) tarafından geliştirilen ve Gürbüz ve ark. (2012) tarafından Türkçeye uyarlanan “Boş Zaman Engelleri Ölçeği-18 (BZEÖ)” kullanılmıştır. “Boş Zaman Engelleri Ölçeği” 4’lü Likert tipinde 18 madde 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; (a) birey psikolojisi (3 madde), (b) bilgi eksikliği (3 madde), (c) tesis (3 madde), (d) arkadaş eksikliği (3 madde), (e) zaman (3 madde) ve (f) ilgi eksikliği (3 madde) biçimindedir. Ölçek maddeleri (1) “Kesinlikle Önemsiz” ve (4) “Kesinlikle Önemli” biçiminde sıralanmakta ve puanlanmaktadır.

2.2.2. Serbest Zaman Kolaylaştırıcıları Ölçeği (SZKÖ)

Veri toplama aracı olarak Kim ve ark. (2011) tarafından geliştirilen ve Gürbüz ve ark. (2015) tarafından Türkçeye uyarlanan “Serbest Zaman Kolaylaştırıcıları Ölçeği (SZKÖ)” kullanılmıştır. “Serbest Zaman Kolaylaştırıcıları Ölçeği” 5’li Likert tipinde 16 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar “kişisel kolaylaştırıcılar (5 madde)”, “kişilerarası kolaylaştırıcılar (4 madde)”, “yapısal kolaylaştırıcılar (7 madde)” biçimindedir. Ölçek maddeleri ise “hiç önemli değil” ve “çok önemli” biçiminde sıralanmakta ve puanlanmaktadır.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında yapılan istatistiksel analizler, SPSS 20 istatistik paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde istatistiki yöntem olarak; frekans, aritmetik ortalama, standart sapma kullanılmıştır.

BZEÖ puanları için hesaplanan mod (50,0) , medyan (50,0) ve ortalama (48,83) değerlerinin birbirine yakın olması, Kurtosis (,864) ve Skewness (-,492) değerlerinin -1 , +1 aralığında olmasından dolayı verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir. SZKÖ puanları için ise hesaplanan mod (64,0) , medyan (58,0) ve ortalama (55,76) değerlerinin birbirine yakın olması, Kurtosis (,617) ve Skewness (-,751) değerlerinin -1 , +1 aralığında olmasından dolayı verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Ayrıca yapılan ShapiroWilks normallik testinde verilerin normal dağılım gösterdiği görülmektedir. (p> 0.05). Bu neticelerden sonra verilerin parametrik test koşullarına uygun olduğu anlaşılmıştır. Bu verilerin analizinde; katılımcıların serbest zaman engelleri ile serbest zaman kolaylaştırıcılarının bazı demografik özelliklerine göre farklılıkları belirlemek için MANOVA testi kullanılmıştır. Yine katılımcıların serbest zaman engelleri ile serbest zaman kolaylaştırıcıları arasındaki ilişkiyi tespit etmek ve bazı demografik özelliklerin serbest zaman engelleri ile kolaylaştırıcıları arasındaki ilişkiyi tespit etmek için Pearson Korelasyon testi yapılmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Dağılımları

Değişkenler	F	%	
<i>Cinsiyet</i>	Kadın	103	46,8
	Erkek	117	53,2
<i>Yaş Grupları</i>	17-20 Yaş Arası	72	32,7
	21-25 Yaş Arası	112	50,9
	26 ve Üstü Yaş	36	16,4
<i>Aylık Gelir</i>	1000 TL ve Altı	91	41,4
	1001 TL – 1499 TL	55	25,0
	1500 TL ve Üzeri	74	33,6
<i>Sınıf</i>	1.Sınıf	62	28,2
	2.Sınıf	56	25,5
	3.Sınıf	50	22,7
	4.Sınıf	52	23,6
<i>Serbest Zaman Süresi</i>	1-5 Saat	40	18,2
	6-10 Saat	64	29,1
	11-15 Saat	56	25,5
	16 Saat ve Üzeri	60	27,3
<i>Refah Düzeyi</i>	Alt	46	20,9
	Orta	114	51,8
	Üst	60	27,3

Tablo 1’de çalışmada yer alan öğrencilerin çeşitli demografik özelliklerinin dağılımları yer almaktadır. Analiz sonuçlarına göre çalışmaya 117 “Erkek” (% 53,2) , 103 “Kadın” (%46,8) olmak üzere toplam 220 öğrenci katılım göstermiştir. Çalışmada yer alan öğrencilerin yaş gruplarına göre dağılımlarına bakıldığında 72 öğrenci (%32,72) “17-20” , 112 öğrenci (%50,9) “21-25” yaş aralığındayken, 36 öğrenci (%16,4) “26 veya üstü” yaşıdadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin sahip oldukları aylık gelir dağılımlarına bakıldığında 91 öğrenci (%41,4) “1.000 TL ve altı” , 55 öğrenci (%25,0) “1.001 TL –

1.499 TL” arasında ve 74 öğrencide (%33,6) “1.500 TL ve üstü” aylık gelirlere sahiptir. Çalışmada yer alan öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfların dağılımlarına bakıldığında 62 öğrenci (%28,2) 1. sınıf öğrencisi, 56 öğrenci (%25,5) 2. sınıf öğrencisi, 50 öğrenci (%22,7) 3. sınıf öğrencisi ve 52 öğrenci (%23,6) 4. sınıf öğrencisi çalışmaya katılmıştır. Öğrencilerin haftalık olarak sahip oldukları serbest zaman sürelerine bakıldığında ise 40 öğrencinin (%18,2) 1-5 saat arasında, 64 öğrencinin (%29,1) 6-10 saat arasında, 56 öğrencinin (%25,5) 11-15 saat arasında ve 60 öğrencinin de (%27,3) 16 saat ve üzerinde haftalık olarak serbest zamana sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca çalışmada yer alan öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri hakkında ki görüşlerinin dağılımları yer almaktadır. Buna göre öğrencilerin %20,9’unun ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyini “alt”, %51,8’i “orta” ve %27,3’ü de “üst” olarak görmektedir.

Tablo 2. Ölçek Puanlarının Dağılımları

Ölçekler	Madde Sayısı	N	Ort.	Ss
BZEÖ				
<i>Birey Psikolojisi</i>	3	220	7,49	2,37
<i>Bilgi Eksikliği</i>	3	220	8,19	3,08
<i>Tesis</i>	3	220	8,69	2,42
<i>Arkadaş Eksikliği</i>	3	220	8,00	2,49
<i>Zaman</i>	3	220	8,34	2,24
<i>İlgi Eksikliği</i>	3	220	8,09	2,47
SZKÖ				
<i>Kişisel Kolaylaştırıcılar</i>	5	220	17,44	4,61
<i>Kişilerarası Kolaylaştırıcılar</i>	4	220	13,51	3,41
<i>Yapısal Kolaylaştırıcılar</i>	7	220	24,80	6,26

Tablo 2’de çalışma kapsamında yer alan üniversitede öğrenim gören bireylerin BZEÖ ile SZKÖ’nin alt boyutlarında aldıkları puanlar incelendiğinde bireylerin serbest zaman katılımını engelleyen temel faktörün ‘tesis’ (Ort.= 8,69) ve katılımlarını kolaylaştıran temel faktörün ‘yapısal kolaylaştırıcılar’ (Ort. = 24,80) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. BZEÖ-SZKÖ Puanlarının Katılımcıların Cinsiyet Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

	<i>Erkek</i>		<i>Kadın</i>		Sd	F	p
	Ort.	Ss	Ort.	Ss			
BZEÖ							
<i>Birey Psikolojisi</i>	7,19	2,45	7,82	2,23	1	3,903	,049*
<i>Bilgi Eksikliği</i>	7,90	2,34	8,52	3,73	1	2,216	,138
<i>Tesis</i>	8,41	2,37	9,01	2,45	1	3,488	,063
<i>Arkadaş Eksikliği</i>	7,83	2,47	8,20	2,51	1	1,183	,278
<i>Zaman</i>	8,09	2,23	8,63	2,24	1	3,160	,077
<i>İlgi Eksikliği</i>	7,94	2,41	8,26	2,54	1	,876	,350

SZKÖ							
<i>Kişisel Kolaylaştırıcılar</i>	16,34	4,86	18,68	3,99	1	15,057	,000*
<i>Kişilerarası Kolaylaştırıcılar</i>	12,94	3,44	14,16	3,26	1	7,165	,008*
<i>Yapısal Kolaylaştırıcılar</i>	23,47	6,55	26,33	5,57	1	11,988	,001*

Tablo 3’de MANOVA analiz sonuçları incelendiğinde cinsiyet değişkeninin BZEÖ alt faktörleri üzerinde temel etkisinin anlamlı olmadığını ($\lambda = 0.97$ $F_{(7, 213)} = 4,006$ $p > 0.05$) fakat alt boyutlara bakıldığında sadece “birey psikolojisi” alt boyutunda istatistiki olarak anlamlı farklılaşma olduğu görülmüştür ($F_{(1, 218)} = 3,903$ $p < 0.05$). Manova analizi sonuçları incelendiğinde, cinsiyet değişkeninin SZKÖ alt faktörleri üzerinde ise temel etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. ($\lambda = 0.93$ $F_{(7,213)} = 14,650$ $p < 0.05$). Bu sonuca göre cinsiyetin “kişisel kolaylaştırıcılar” ($F_{(1, 218)} = 15,057$ $p < 0.05$) , “kişilerarası kolaylaştırıcılar” ($F_{(1, 218)} = 7,165$ $p < 0.05$) ve “yapısal kolaylaştırıcılar” ($F_{(1, 218)} = 11,988$ $p < 0.05$) olmak üzere bütün alt boyutlarda istatistiki olarak anlamlı farklılaştığı görülmüştür.

Tablo 4. BZEÖ-SZKÖ Puanlarının Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

	<i>17-20</i>		<i>21-25</i>		<i>26 ve Üstü</i>		<i>Sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>	<i>Ort.</i>	<i>Ss</i>			
BZEÖ									
<i>Birey Psikolojisi</i>	7,02	2,57	7,74	2,32	7,63	2,00	2	2,088	,126
<i>Bilgi Eksikliği</i>	7,98	2,34	8,15	2,45	8,75	5,36	2	,758	,470
<i>Tesis</i>	8,56	2,57	8,78	2,45	8,66	2,28	2	,176	,839
<i>Arkadaş Eksikliği</i>	7,79	2,58	8,21	2,46	7,80	2,41	2	,771	,464
<i>Zaman</i>	8,23	2,38	8,42	2,15	8,30	2,29	2	,166	,847
<i>İlgi Eksikliği</i>	7,94	2,62	8,22	2,23	8,00	2,91	2	,307	,736
SZKÖ									
<i>Kişisel Kolaylaştırıcılar</i>	16,81	5,23	18,33	4,09	15,88	4,33	2	4,977	,008*
<i>Kişilerarası Kolaylaştırıcılar</i>	13,65	3,69	13,64	3,26	12,86	3,28	2	,798	,452
<i>Yapısal Kolaylaştırıcılar</i>	24,27	6,83	25,45	5,72	23,86	6,63	2	1,270	,283

Tablo 4’de MANOVA analiz sonuçları incelendiğinde yaş değişkeninin BZEÖ alt faktörleri üzerinde temel etkisinin olmadığı ($\lambda = 0.96$ $F_{(7, 213)} = 0,679$ $p > 0.05$) ve alt boyutlarında da istatistiki olarak anlamlı farklılaşmadığı görülmüştür. Ancak yaş değişkeninin SZKÖ alt faktörleri üzerinde temel etkisinin olduğu tespit edilmiştir. ($\lambda = 0.93$ $F_{(7, 213)} = 2.301$ $p < 0.05$). Alt boyutlara bakıldığında istatistiki olarak anlamlı farklılığın “kişisel kolaylaştırıcılar” alt boyutunda olduğu görülmüştür ($F_{(2, 217)} = 4,977$ $p < 0.05$).

Tablo 5. BZEÖ-SZKÖ Puanlarının Katılımcıların Aylık Gelir Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

	<i>1000 TL ve altı</i>		<i>1.001 TL – 1.499 TL</i>		<i>1.500 TL ve üstü</i>		Sd	F	p
	Ort	Ss	Ort	Ss	Ort	Ss			
BZEÖ									
<i>Birey Psikolojisi</i>	7,83	2,26	7,27	2,40	7,22	2,45	2	1,651	,194
<i>Bilgi Eksikliği</i>	8,65	3,82	7,94	2,42	7,81	2,37	2	1,801	,168
<i>Tesis</i>	9,29	2,41	8,21	2,49	8,31	2,26	2	4,956	,008*
<i>Arkadaş Eksikliği</i>	8,27	2,52	7,81	2,67	7,82	2,31	2	,880	,416
<i>Zaman</i>	8,82	1,97	7,67	2,47	8,25	2,27	2	4,745	,010*
<i>İlgi Eksikliği</i>	8,52	2,40	7,49	2,49	8,01	2,48	2	3,119	,046*
SZKÖ									
<i>Kişisel Kolaylaştırıcılar</i>	18,50	4,77	16,12	4,31	17,10	4,38	2	5,011	,007*
<i>Kişilerarası Kolaylaştırıcılar</i>	14,12	3,30	12,47	3,45	13,55	3,36	2	4,124	,017*
<i>Yapısal Kolaylaştırıcılar</i>	25,87	6,51	22,67	6,04	25,08	5,79	2	4,752	,010*

Tablo 5’de MANOVA analiz sonuçları incelendiğinde öğrencilerin sahip oldukları aylık gelir değişkeninin BZEÖ alt faktörleri üzerinde temel etkisinin anlamlı olmadığını göstermiştir ($\lambda = 0.92$ $F_{(7, 213)} = 4,211$ $p > 0.05$). Ancak alt boyutlar incelendiğinde aylık gelir değişkeninin “tesis” ($F_{(2, 217)} = 4,956$ $p < 0.05$), “zaman” ($F_{(2, 217)} = 4,745$ $p < 0.05$) ve “ilgi eksikliği” ($F_{(2, 217)} = 3,119$ $p < 0.05$) alt boyutları üzerinde istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Aylık gelir değişkeninin SZKÖ alt faktörleri üzerinde temel etkisinin ise anlamlı olduğunu göstermektedir ($\lambda = 0.93$ $F_{(7, 213)} = 5,706$ $p < 0.05$). Bu farklılık “kişisel kolaylaştırıcılar” ($F_{(2, 217)} = 5,011$ $p < 0.05$), “kişilerarası kolaylaştırıcılar” ($F_{(2, 217)} = 4,124$) $p < 0.05$) ve “yapısal kolaylaştırıcılar” ($F_{(2, 217)} = 4,752$ $p < 0.05$) olmak üzere bütün alt boyutlarda istatistiki olarak anlamlı olduğu görülmüştür.

Tablo 6. BZEÖ-SZKÖ Puanlarının Katılımcıların Refah Düzeyi Değişkenine Göre MANOVA Sonuçları

	Alt		Orta		Üst		Sd	F	p
	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.	Ort.	Ss.			
BZEÖ									
<i>Birey Psikolojisi</i>	7,10	2,99	7,68	2,12	6,50	3,03	4	1,457	,216
<i>Bilgi Eksikliği</i>	8,30	2,26	7,99	2,27	6,95	3,18	4	3,113	,016*
<i>Tesis</i>	7,80	2,57	8,85	2,44	8,27	3,01	4	,671	,613
<i>Arkadaş Eksikliği</i>	7,10	2,42	7,93	2,44	6,81	3,09	4	2,886	,023*
<i>Zaman</i>	8,30	2,86	8,41	2,08	7,18	2,85	4	1,789	,132
<i>İlgi Eksikliği</i>	7,90	2,23	8,14	2,29	7,18	3,17	4	,954	,454
SZKÖ									
<i>Kişisel Kolaylaştırıcılar</i>	16,00	5,05	18,02	4,63	14,68	5,62	4	2,816	,026*
<i>Kişilerarası Kolaylaştırıcılar</i>	13,20	2,65	13,83	3,48	12,18	4,38	4	1,288	,276
<i>Yapısal Kolaylaştırıcılar</i>	23,90	4,84	25,42	6,56	21,45	7,81	4	1,954	,103

Tablo 6’da Manova analiz sonuçları incelendiğinde öğrencilerin ailelerinin sosyo-ekonomik düzeylerinin BZEÖ alt faktörler üzerinde etkisinin anlamlı olmadığı görülmüştür. ($\lambda = 0.85$ $F_{(7, 213)} = 2,444$ $p > 0.05$). Ancak alt boyutlara bakıldığında “bilgi eksikliği” ($F_{(2, 217)} = 3.113$ $p < 0.05$) ve “arkadaş eksikliği” ($F_{(2, 217)} = 2,886$ $p < 0.05$) alt boyutlarında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Benzer şekilde öğrencilerin ailelerinin refah düzeylerinin SZKÖ alt faktörleri üzerinde de temel etkisinin anlamlı olmadığı görülürken ($\lambda = 0.80$ $F_{(7, 213)} = 2,465$ $p < 0.05$) alt boyutlara bakıldığında sadece “kişisel kolaylaştırıcılar” alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($F_{(2, 217)} = 2,816$ $p < 0.05$).

Tablo 7. Katılımcıların Haftalık Olarak Sahip Oldukları Serbest Zaman Süreleri İle BZEÖ-SZKÖ Puanları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

	SZS	BP	BE	T	AE	Z	İE	KK	KAK	YK
SZS	1									
BP	-,005	1								
BE	-,074	,482**	1							
T	,029	,478**	,495**	1						
AE	,061	,506**	,396**	,506**	1					
Z	,010	,499**	,413**	,578**	,675**	1				
İE	-,038	,457**	,331**	,468**	,531**	,611**	1			
KK	,189**	,154*	,215**	,314**	,152*	,303**	,213**	1		
KAK	,117	,138*	,112	,140*	,244**	,226**	,172*	,563**	1	
YK	,124	,132	,183**	,266**	,301**	,302**	,177**	,731**	,740*	1

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$ SZS: Serbest Zaman Süresi, BP: Birey Psikolojisi, BE: Bilgi Eksikliği, T: Tesis, AE: Arkadaş Eksikliği, Z: Zaman, İE: İlgi Eksikliği, KK: Kişisel Kolaylaştırıcılar, KAK: Kişilerarası Kolaylaştırıcılar, YK: Yapısal Kolaylaştırıcılar

Tablo 7’de katılımcıların haftalık olarak ortalama sahip oldukları serbest zaman süreleri (saat) ile BZEÖ-SZKÖ puanları arasındaki korelasyon sonuçları incelendiğinde; BZEÖ’nin hiçbir alt boyutunda anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0.01$; $p > 0.05$). SZKÖ’nin ise sadece “Kişisel Kolaylaştırıcılar” alt boyutunda pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0.01$).

Tablo 8. BZEÖ Puanları İle SZKÖ Puanları Arasındaki Korelasyon Sonuçları

	BP	BE	T	AE	Z	İE	KK	KAK	YK
BP	1								
BE	,482**	1							
T	,478**	,495**	1						
AE	,506**	,396**	,506**	1					
Z	,499**	,413**	,578**	,675**	1				
İE	,457**	,331**	,468**	,531**	,611**	1			
KK	,154*	,215**	,314**	,152*	,303**	,213**	1		
KAK	,138*	,112	,140*	,244**	,226**	,172*	,563**	1	
YK	,132	,183**	,266**	,301**	,302**	,177**	,731**	,740**	1

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$ BP: Birey Psikolojisi, BE: Bilgi Eksikliği, T:Tesis, AE: Arkadaş Eksikliği, Z: Zaman, İE: İlgi Eksikliği,

KK: Kişisel Kolaylaştırıcılar, KAK: Kişilerarası Kolaylaştırıcılar, YK: Yapısal Kolaylaştırıcılar

Tablo 8’de BZEÖ ile SZKÖ puanları arasındaki korelasyon sonuçları incelendiğinde; BZEÖ’nin “birey psikolojisi” alt boyutu ile SZKÖ’nin “kişisel kolaylaştırıcılar” ve “kişilerarası kolaylaştırıcılar” alt boyutları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0.05$). BZEÖ’nin “bilgi eksikliği” alt boyutu ile SZKÖ’nin “kişisel kolaylaştırıcılar” ve “yapısal kolaylaştırıcılar” alt boyutları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0.01$, $p < 0.05$). BZEÖ’nin “tesis” alt boyutu ile SZKÖ’nin “kişisel kolaylaştırıcılar” , “kişilerarası kolaylaştırıcılar” ve “yapısal kolaylaştırıcılar” alt boyutları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0.01$; $p < 0.05$). BZEÖ’nin “arkadaş eksikliği” alt boyutu ile SZKÖ’nin “kişisel kolaylaştırıcılar” , “kişilerarası kolaylaştırıcılar” ve “yapısal kolaylaştırıcılar” alt boyutları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0.01$; $p < 0.05$). BZEÖ’nin “zaman” alt boyutu ile SZKÖ’nin “kişisel kolaylaştırıcılar” , “kişilerarası kolaylaştırıcılar” ve “yapısal kolaylaştırıcılar” alt boyutları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0.01$). BZEÖ’nin “ilgi eksikliği” alt boyutu ile SZKÖ’nin “kişisel kolaylaştırıcılar” , “kişilerarası kolaylaştırıcılar” ve “yapısal kolaylaştırıcılar” alt boyutları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0.01$; $p < 0.05$).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı üniversitede öğrenim gören bireylerin serbest zaman engelleri ve serbest zaman kolaylaştırıcılarının çeşitli demografik değişkenliklere göre anlamlı farklılık olup olmadığını ortaya koymak ve serbest zaman engelleri ile serbest zaman kolaylaştırıcıları arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Bu amaç için öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, aylık gelirleri, haftalık olarak sahip oldukları serbest zaman süre bilgileri alınarak incelenmiştir. Araştırma sonuçlarında ölçeklerin alt boyutlarındaki ortalamalara bakıldığında öğrencilerin serbest zaman katılımını engelleyen temel faktörün tesisler olduğu, kolaylaştırıcı faktöründe yapısal kolaylaştırıcılar olduğu görülmektedir. Sarol (2017) tarafından yapılan çalışmaya bakıldığında bireylerin fiziksel aktivitelere katılımını kısıtlayan temel faktörün “yapısal engeller” olduğu görülmüştür. Lakot (2015) tarafından yapılan çalışmada da engeller ölçeğinin

tesis alt boyutu en yüksek ortalamalardan biri tespit edilirken Yemişçi (2017) tarafından yapılan çalışmada ise engeller arasında tesislerin yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür. Sonuçlar bu çalışmalar ile paralellik göstermiştir. Sarol (2017) tarafından yapılan çalışmada katılımı kolaylaştıran en önemli faktörün ise “kişisel kolaylaştırıcılar” olduğu tespit edilirken bu çalışmada tespit edilen en önemli kolaylaştırıcı faktör olan “yapısal kolaylaştırıcılar” faktörü ile paralellik göstermemiştir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre serbest zaman engellerinde sadece birey psikolojisi alt boyunda anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu sonuç Lakot (2015) tarafından yapılan çalışma ile paralellik göstermemiştir. Cinsiyete göre kolaylaştırıcılar arasında anlamlı farklılığın “kişisel kolaylaştırıcılar”, “kişilerarası kolaylaştırıcılar” ve “yapısal kolaylaştırıcılar” alt boyutlarında olduğu görülmekte ve kadınların sahip olduğu ortalamanın erkeklerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar Sarol (2017) tarafından yapılan çalışma ile de paralellik göstermiştir. Sarol (2017) tarafından yapılan çalışmada da “yapısal kolaylaştırıcılar” alt boyutunda anlamlı farklılık görülmüş ve kadınların erkeklere göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaşlarına göre serbest zaman engelleri arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Bu sonuçlara bakıldığında Lakot (2015) tarafından yapılan çalışma ile paralellik göstermemiştir. Öğrencilerin aylık gelirleri ve ailelerinin refah düzeylerine göre ise BZEÖ alt boyutlarında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Sonuçlar Lakot (2015) tarafından yapılan çalışma ile paralellik göstermiştir. Lakot (2015) tarafından yapılan çalışmada da katılımcıların gelirlerine göre anlamlı farklılıklar tespit ettiği görülmüştür. Ayrıca aylık gelirlere göre serbest zaman kolaylaştırıcıları alt boyutlarının hepsinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buradan sonuçla katılımcıların gelirlerinin serbest zamanı katılımını doğrudan etkilediği sonucuna varılabilir. Çalışmanın bir başka sonucuda öğrencilerin sahip oldukları serbest zaman sürelerinin serbest zamanı kolaylaştırdığıdır. Analiz sonuçlara bakıldığında öğrencilerin haftalık olarak serbest zaman süreleri ile serbest zaman kolaylaştırıcıları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin haftalık olarak serbest zaman süreleri arttıkça serbest zaman katılımında kolaylaştığı sonucuna varılabilir. BZEÖ ile SZKÖ arasındaki ilişkiye bakıldığında ölçeklerin alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Sonuç olarak katılımcıların çeşitli demografik özelliklerine göre serbest zaman engel düzeyleri ile kolaylaştırıcılarının değiştiği ve serbest zamanda engel düzeyi arttıkça serbest zamanda kolaylaştırıcılarında arttığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar göz önüne alındığında tesislerin kalitesinin ve çeşitliliği artırılarak kişilerin serbest zamanlarını daha iyi değerlendirmeleri sağlanabilir. Bireylerin yenilenme, dinlenme ve eğlenme imkânlarını artırmaları serbest zamanı değerlendirmelerinde kolaylık sağlayabilir. Bireyler kendilerine haftalık olarak daha fazla serbest zaman süreleri yaratmaları serbest zamanı değerlendirmelerinde kolaylıklar sağlayabilir. Bu çalışma spor bilimleri fakültesi öğrencilerine yönelik yapılmıştır. Yapılacak benzer bir çalışma farklı fakültele uygulanabilir. Farklı fakültele yapılacak benzer bir çalışmada elde edilecek bulgular ile bu çalışmanın bulguları kıyaslanarak üniversitede öğrenim gören bireylerin serbest zaman engelleri ile kolaylaştırıcıları arasındaki ilişki tespit edilebilir. Ayrıca buna benzer bir araştırmanın çok daha çeşitli üniversiteleri de kapsayacak şekilde genişletilerek, daha ayrıntılı karşılaştırma olanağı yaratılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AĞAOĞLU YS, EKER H.** (2006), Türkiye’deki üniversitelerin sağlık, kültür ve spor dairelerinin işlevsel yönden incelenmesi, *SPORMETREBeden eğitimi ve spor bilimleri dergisi*, 131-134
- AKATAY A.** (2003), Örgütlerde zaman yönetimi, *Selçuk üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü dergisi*, 282-299
- ALEXANDRİS K & CARROLL.** (1997), Demographic differences in the Perception of Constraints on Recreation Sport Participation: Result from A: Study in Greece, *Leisure Studies*, 16(2), 107-125
- BOSLOUGH, J.** (1990), Zaman, *National Geographic*
- ÇELİK, G.** (2011), *Kamu kuruluşlarında çalışan engelli bireylerin serbest zaman engellerinin ve tatmin düzeylerinin incelenmesi (Antalya merkez örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- CRAWFORD, DW & GODBEY G.** (1987), Reconceptualizing barriers to family leisure, *Leisure sciences*, 9, 119-127

- DRUCKER P.** Etkin Yöneticilik, 2. Baskı, (Çev: Ahmet Özden-Nuray Tunalı), Eti Kitapları, İstanbul 1996.
- GÜÇLÜ, N.** (2001). Zaman yönetimi, *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi dergisi*, 25, 109-132
- GÜRBÜZ, B, ÖNCÜ, E, EMİR, E.** (2015), Serbest Zaman Kolaylaştırıcıları Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, 3. *Rekreasyon Araştırmaları Kongresi*
- KARACA, AA.** (2015), *Serbest zaman katılımı, psikolojik iyi olma ve serbest zaman engelleri ile baş etme stratejilerinin üniversite öğrencileri üzerinde incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Anabilim Dalı
- LAKOT K.** (2015), *Beden eğitimi öğretmen adaylarında serbest zaman algısı ve engelleri*, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
- YERLİSU LAPA T, CERTEL Z, KAPLAN K, YAĞAR G.** (2016). Serbest zaman egzersiz anketinin adolesan çağı öğrencileri için geçerlik güvenirlik çalışması, *Eğitim ve öğretim araştırmaları dergisi*
- MİECZKOWSKI Z.** (1990), Word trend in tourism and recreation, *New York: Peter Lang Publishing*
- MUTLU İ.** (2008), *Egzersiz yapan kişilerin boş zamanlarına yönelik tutumları üzerine bir araştırma (Kayseri ili örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
- ÖNDER S.** (2003), Selçuk üniversitesi öğrencilerinin rekreasyonel eğilim ve taleplerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma, *S.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17(32), 31-38
- RAYMORE LA.** (2002), Facilitators to Leisere, *Journal of LeisureResearch*, 34(1), 37-51
- SAROL H.** (2017), Bireylerin fiziksel aktiviteye katılımını engelleyen ve kolaylaştıran faktörlerin belirlenmesi, *International Journal of Human Sciences*
- SWİNTON AT, FREMAN PA, ZABRİSKİE RB & FİELDS PJ.** (2008), Non-resident Fathers' Family Leisure Patterns during Parenting Time with Their Children, *Fathering*, 6(3), 205-225
- ÜSTÜNOVA K.** (2015), Türkçede zaman kavramı ve işlenişi, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 187-201
- ÜSTÜN ÜD, KALKAVAN A.** (2013), Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerini rekreatif faaliyetlere katılmaya motive eden faktörlerin araştırılması, 2. *Rekreasyon Araştırmaları Kongresi* içinde (s.620-630)
- YEMİŞÇİ D.** (2017), Üniversite öğrencilerinin boş zaman engellerinin belirlenmesi, *Sobider sosyal bilimler dergisi*, 147-158